

**TIBBIYOT MUASSASALARIDA QQS MA‘MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH
MASALALARI****Po‘latov Sherzodbek**Qo‘qon universiteti o‘qituvchisi
sherzodbekpulatov42@gmail.com

Abstract: Mazkur tezisda Qo‘shilgan qiymat solig‘i (QQS) ma‘murchiligini takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. QQS davlat byudjetiga tushumlarning muhim manbai bo‘lib, uning samarali boshqarilishi iqtisodiy barqarorlik va davlat moliyasining mustahkamlanishiga hissa qo‘shadi. Tezisda soliq tizimini raqamlashtirish, elektron hisob-faktura tizimini joriy etish va soxta hisob-fakturalar bilan bog‘liq muammolarni bartaraf etish orqali QQS yig‘imlarining oshirilishi masalalari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, soliq to‘lovchilar bilan samarali hamkorlikni rivojlantirish, audit va nazorat tizimlarini kuchaytirish hamda xalqaro tajribalarni milliy tizimga moslashtirishning ahamiyati ta‘kidlangan. Ushbu chora-tadbirlar soliq yig‘imlarini oshirish, soliq jarayonlarining shaffofligini ta‘minlash va soliq to‘lovchilar uchun qulaylik yaratishga qaratilgan bo‘lib, mamlakat iqtisodiyoti uchun ijobiy natijalar berishi kutilmoqda.

Kalit so‘zlar: QQS, bilvosita soliq, soliq imtiyozi, egri soliq, QQS imtiyozi, samardorlik, barqaror rivojlanish, soliq stavkasi.

Kirish:Qo‘shilgan qiymat solig‘i (QQS) dunyodagi eng keng tarqalgan bilvosita soliqlardan biri bo‘lib, davlat byudjeti uchun asosiy daromad manbai hisoblanadi. QQS iqtisodiy faoliyatni tartibga solish, iste‘molni boshqarish va davlat byudjetini moliyalashtirishda muhim rol o‘ynaydi. Biroq, QQS ma‘murchiligini samarali tashkil etish ko‘plab mamlakatlarda murakkab jarayon bo‘lib qolmoqda. Ushbu tezisda QQS ma‘murchiligini takomillashtirishning dolzarb muammolari, soliq yig‘imlarini oshirish va tizimni soddalashtirish uchun qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan chora-tadbirlar ko‘rib chiqiladi. Soliq tizimini raqamlashtirish va avtomatlashtirish: Soliq yig‘imlarining samaradorligini oshirish uchun raqamlashtirish jarayonlarini kuchaytirish zarur. Elektron hisob-fakturalar tizimini keng joriy etish orqali QQS to‘lovlarini avtomatik ravishda boshqarish, shaffoflikni ta‘minlash va soliqlardan qochish holatlarining oldini olish mumkin. Elektron platformalar orqali hisob-fakturalarni real vaqt rejimida kuzatish QQS to‘lovchilarning moliyaviy operatsiyalarini samarali nazorat qilish imkonini beradi. Blokcheyn texnologiyalarini qo‘llash soliq ma‘lumotlarining to‘g‘riligini ta‘minlashga xizmat qiladi va soxta hisob-fakturalar muammosini kamaytiradi. Soxta hisob-fakturalar soliq tizimidagi eng jiddiy muammolardan biri bo‘lib, QQS yig‘imlarini kamaytirishga olib keladi. Buni bartaraf etish uchun soliq organlari tomonidan hisob-fakturalarni raqamli tizimda tekshirish va tasdiqlash jarayonini kuchaytirish zarur. Shuningdek, real vaqt ma‘lumotlarini yig‘uvchi va tahlil qiluvchi texnologiyalarni joriy etish orqali soxta operatsiyalarni aniqlash va ularning oldini olish mumkin. Bu choralar soliq tizimining shaffofligini oshiradi va noqonuniy faoliyatlar bilan bog‘liq risklarni kamaytiradi. Nazorat va audit tizimlarini kuchaytirish: Risklarga asoslangan soliq auditi tizimini rivojlantirish QQS bo‘yicha qonunbuzarliklarni samarali aniqlashga imkon beradi. Maqsadli auditlar xavf darajasi yuqori bo‘lgan soliq to‘lovchilarni tanlab tekshirish orqali QQS to‘lovlaridan qochish holatlarining oldini oladi. Ushbu yondashuv, resurslarni tejash bilan birga, davlat nazorati sifatini oshiradi.

Shuningdek, soliq organlarining texnologik imkoniyatlarini kengaytirish va big data tahlillari orqali soliq to'lovchilarning moliyaviy faoliyatini real vaqt rejimida kuzatib borish lozim. Soliq to'lovchilar bilan hamkorlikni rivojlantirish: QQS ma'murchiligini takomillashtirishda soliq to'lovchilar bilan ochiq va samarali muloqotni yo'lga qo'yish muhimdir. Soliq to'lovchilar uchun shaxsiy kabinet va onlayn xizmat ko'rsatish tizimlari orqali hisobot topshirish va QQS to'lovlari jarayonini soddalashtirish ularning soliq tizimiga bo'lgan ishonchini oshiradi. Bundan tashqari, soliq to'lovchilarning bilim va malakasini oshirish uchun doimiy ravishda seminarlar, treninglar va ma'lumot kampaniyalari tashkil etish kerak. Bu soliq to'lovchilarning qonunchilikka rioya qilish darajasini oshiradi va hisobot berishdagi xatoliklarni kamaytiradi. Xalqaro tajribalarni joriy etish: Xalqaro QQS tizimlarini o'rganish va ularning ilg'or amaliyotlarini milliy soliq tizimiga tatbiq etish orqali soliq yig'implarining samaradorligini oshirish mumkin. OECD va boshqa xalqaro tashkilotlarning QQS yig'ish va boshqarish bo'yicha tavsiyalari, ilg'or texnologiyalardan foydalanish, shaffoflikni oshirish va soliq qoidalarini soddalashtirish masalalarida yo'l-yo'riq beradi. Xalqaro savdo va moliya oqimlarini nazorat qilishda QQS ma'murchiligini kuchaytirish davlatlarning global iqtisodiyotdagi raqobatbardoshligini oshiradi. Soliq yig'implarining iqtisodiy barqarorlikka ta'siri: QQS davlat byudjetidagi eng muhim soliqlaridan biri sifatida, uning yig'ilishini samarali tashkil etish davlatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi. Soliq tizimidagi yaxshilanishlar davlat byudjetini mustahkamlaydi, shu bilan birga, ijtimoiy va infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishga zamin yaratadi. QQS yig'implarining ko'p qatlamli ta'siri: QQSni yaxshiroq yig'ish qishloq xo'jaligi, sanoat, xizmatlar sohasi kabi iqtisodiyotning turli sektorlariga ta'sir qiladi. Tezida ushbu sektorlarning soliqqa tortilishidagi xususiyatlarga to'xtalib o'tish orqali tizimning keng qamrovini yoritish mumkin. Texnologik yechimlarning kengaytirilgan roli: Sun'iy intellekt va big data tahlillarini joriy etish: Soliq to'lovchilarning moliyaviy operatsiyalarini sun'iy intellekt asosida tahlil qilish soliqlarni optimallashtirish va soliq xatolarini kamaytirishda qo'llaniladi. Sun'iy intellekt tizimi qonunbuzarliklarni oldindan aniqlashga yordam beradi va audit jarayonini soddalashtiradi. Moliyaviy texnologiyalar (Fintech): QQS jarayonini avtomatlashtirish va qulay qilish uchun fintech yechimlarini kiritish, jumladan, soliq to'lovlarini mobil ilovalar orqali to'lash imkoniyatlarini yaratish. Bu kichik va o'rta biznes uchun QQSni boshqarishni soddalashtiradi. Noqonuniy amaliyotlar va korrupsiya bilan kurash: Korrupsiyaga qarshi kurash: QQS tizimidagi korrupsiyaviy amaliyotlar soliq tizimining ishonchligini pasaytiradi. Raqamlashtirish va shaffoflik choralari kuchaytirish orqali korrupsiyaga qarshi kurash QQS yig'ish samaradorligini oshiradi. Noqonuniy import va kontrabanda bilan bog'liq muammolar: QQS bo'yicha noqonuniy import va kontrabanda soliq tizimining asosiy kamchiliklaridan biri bo'lib, buning oldini olish uchun bojxona tizimini kuchaytirish zarur. Xalqaro tajriba va texnologiyalarni qo'llab, chegaralardagi nazoratni kuchaytirish soliq daromadlarini oshiradi. Xalqaro soliq hamkorligi va ma'lumot almashish: Global iqtisodiyotda soliq qonunchiligi va QQS tizimlarini moslashtirishda xalqaro soliq tizimlari bilan hamkorlik qilish muhimdir. Ma'lumot almashish va soliq to'lovchilarni xalqaro darajada kuzatish soliqdan qochish hollarini kamaytiradi va transchegaraviy operatsiyalarning shaffofligini ta'minlaydi. Global soliq muvofiqlashtirish tashkilotlari bilan ishlash: OECD kabi tashkilotlar bilan hamkorlikda ishlash va ularning QQS bo'yicha tavsiyalarini tatbiq etish milliy tizimni rivojlantirishga yordam

beradi. Kichik va o‘rta biznes uchun QQS soddalashtirilgan tizimini joriy etish: Kichik va o‘rta biznes sub'ektlariga QQS jarayonini yengillashtirish orqali ular uchun soliq jarayonlarini soddalashtirish soliq yig‘imlarini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Misol uchun, kichik biznes uchun QQS hisobotlarini qisqartirilgan muddatlarda taqdim etish va soddalashtirilgan soliq rejimlarini yaratish ularni formal iqtisodiyotga jalb qilishga yordam beradi. Soliq qonunchiligining takomillashuvi: QQS bo‘yicha qonunchilikni muntazam ravishda yangilab turish va xalqaro standartlarga moslashtirish orqali soliq to‘lovchilar va davlat organlari o‘rtasidagi huquqiy muammolarni kamaytirish mumkin. Qonunlardagi nomuvofiqliklarni bartaraf etish QQS ma‘murchiligini soddalashtiradi va ishonchli soliq muhitini yaratadi. Soliq nizolarini hal qilishning samarali tizimi: QQS bo‘yicha soliq nizolarini tez va samarali hal qilish uchun maxsus sud va arbitraj tizimlarini joriy etish muhim. Bu soliq to‘lovchilar va davlat o‘rtasidagi nizolarni soddalashtiradi va sud jarayonlaridagi ortiqcha yukni kamaytiradi.

QQS (Qo‘shilgan qiymat solig‘i) ma‘murchiligini takomillashtirish bo‘yicha bir qator takliflar quyidagicha bo‘lishi mumkin:

Soliq ma‘murchiligi jarayonlarini raqamlashtirishni jadallashtirish:

Soliq hisobotlarini to‘liq raqamlashtirish orqali soliq to‘lovchilarning QQS bo‘yicha majburiyatlarini avtomatlashtirish. Bu xatolar sonini kamaytiradi va soliq organlari tomonidan nazorat jarayonlarini soddalashtiradi. Elektron QQS tizimini kengaytirish va optimallashtirish, bu soliq to‘lovchilar va soliq idoralari o‘rtasidagi ma‘lumotlar oqimini tezlashtirishga yordam beradi.

QQS to‘lovini qaytarish mexanizmlarini optimallashtirish:

Ekspert qiluvchilar uchun QQS qaytarish jarayonlarini tezlashtirish va shaffofligini oshirish. Ushbu jarayonni soddalashtirish orqali tadbirkorlik subyektlarining naqd pul oqimlarini yaxshilash. QQS qaytarish bo‘yicha raqamli kuzatuv tizimini joriy qilish, bu sohada suiiste‘molliklar va firibgarliklarni kamaytiradi.

Xavf asosidagi QQS nazorati va monitoring tizimini kuchaytirish:

Soliq to‘lovchilarni risklarga asoslangan tasniflash tizimiga o‘tish, bu tizim orqali ko‘proq xavfli segmentlarga chuqurroq monitoring olib borish va soliq organlarining resurslarini samarali taqsimlash. Xatarli soliq to‘lovchilarni aniqlash uchun sun‘iy intellekt va ma‘lumotlarni tahlil qilish texnologiyalaridan foydalanish, bu esa QQS to‘lovlarini yashirish yoki kamaytirish holatlariga qarshi kurashni kuchaytiradi.

Soliq to‘lovchilar uchun maslahat va ma‘lumot xizmatlarini kengaytirish:

Soliq to‘lovchilar uchun maxsus platformalar va vositalarni ishlab chiqish, bu orqali ular QQS bo‘yicha yangilanishlar, qonunchilikdagi o‘zgarishlar va amaliy tavsiyalar bilan muntazam ravishda xabardor bo‘lishlari mumkin. QQS to‘lovchilarga individual maslahat xizmatlarini taklif etish orqali qonunga rioya qilinishini va samarali hisobot berishni rag‘batlantirish.

Soliq huquqbuzarliklariga qarshi choralarni kuchaytirish:

QQS bilan bog‘liq noqonuniy amaliyotlarga, masalan, soxta hisob-fakturalarni taqdim etishga qarshi samarali huquqiy choralar va jazo mexanizmlarini yanada kuchaytirish. QQS firibgarliklarini aniqlashda va nazorat qilishda xalqaro soliq idoralari bilan hamkorlikni kengaytirish. Bu takliflar QQS ma‘murchiligining samaradorligini oshirish, soliqlarni yig‘ish

jarayonlarini shaffof qilish va iqtisodiyotni yanada rivojlantirish uchun muhim qadamlar bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa: QQS ma'murchiligini takomillashtirish orqali davlat byudjetiga tushumlarni oshirish, soliq tizimining shaffofligini ta'minlash va soliq to'lovchilar uchun qulay muhit yaratish mumkin. Raqamlashtirish, soxta operatsiyalarning oldini olish, risklarga asoslangan audit va xalqaro tajribalarni tatbiq etish orqali QQS tizimining samaradorligini oshirish mumkin. Bu chora-tadbirlar nafaqat davlat byudjetiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, balki iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va soliq to'lovchilar bilan ishonchli hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Nazarali o'g'li, M. S. (2023). THE STUDY OF VALUE-ADDED TAX: KNOWLEDGE FROM THE EU VAT EXPERIENCE AND UZBEKISTAN'S VAT SYSTEM. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9, 131-135.
2. Otto, M., & Thornton, J. (2023). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I VA AYLANMADAN OLINADIGAN SOLIQ TO'LOVCHILARINI BIR-BIRIDAN FARQLI JIHATLARINI BAHOLASH. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9, 140-143.
3. Po'latov, S., & Farmonov, I. (2023). The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.
4. Boburmirzo, X., & Abbosxon, Y. (2022, March). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINING RIVOJLANISH TAHLILI. In E Conference Zone (pp. 168-170).
5. Xursanaliyev, B. (2022). KICHIK BIZNESNING RIVOJLANISH FENOMENI. Xorazm Ma'mun akademiyasi xabarnomasi.
6. Melibaeva G. (2024). ORGANIZATIONAL BEHAVIOR AND BUSINESS PSYCHOLOGY. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 10(10), 48-50. <https://doi.org/10.54613/ku.v10i10.907>.
7. Nazrullaevna, M. G. (2021). Management Mechanisms for Innovative Activities in Economic Systems. Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 2(11), 31-35.